

AVROTROS VRIJDAG CONCERT

vrijdag 3 december 2021
serie AVROTROS Klassiek 2

MARIA MILSTEIN SPEELT BRUCH

Radio Filharmonisch Orkest

Otto Tausk dirigent
Maria Milstein viool

Alphons Diepenbrock 1862-1921

Ouverture 'De Vogels' 1917

Max Bruch 1838-1920

Violconcert nr. 1 in g opus 26 1865-67

Vorspiel: Allegro moderato

Adagio

Finale: Allegro energico

pauze

Ludwig van Beethoven 1770-1827

Vierde symfonie in Bes opus 60 1806

Adagio-Allegro vivace

Adagio

Menuetto: Allegro vivace. Trio: Un poco meno allegro

Allegro ma non troppo

Dit concert zonder publiek wordt rechtstreeks uitgezonden op NPO Radio 4 en is ook te volgen via de webcast op Youtube en www.nporadio4.nl.

Presentatie: Leonard Evers

MARIA MILSTEIN SPEELT BRUCH

Het was bedoeld als een echt decembergeschenk, dat het Radio Filharmonisch Orkest hier weer verenigd zou worden met zijn eredirigent Edo de Waart. Maar vanwege persoonlijke omstandigheden moest er anders worden beslist. Gelukkig was dirigent Otto Tausk bereid op zo'n korte termijn in te vallen. Daarbij is ook het programma aangepast, de *Alpensymfonie* van Richard Strauss na de pauze is vervangen door Beethovens *Vierde symfonie*. Natuurlijk kan wel artist in residence Maria Milstein schitteren als solist in het ernstige, meeslepende en verstilte *Eerste vioolconcert* van Max Bruch. Dat is na de opening van het concert met muziek van de belangrijkste Nederlandse componist van rond 1900, Alphons Diepenbrock.

Diepenbrock – Bruch – Strauss

Toen Alphons Diepenbrock op 5 april 1921 overleed werd hij algemeen beschouwd als de grootste Nederlandse componist van zijn tijd. Diepenbrock werd geboren in Amsterdam in een katholiek, kunstzinnig en welgesteld milieu. Ondanks zijn muzikale talenten was een muziekstudie gezien zijn maatschappelijke status geen optie. Hij koos voor de studie oude talen, vestigde zich als gymnasiumleraar in Den Bosch en ontwikkelde zijn muzikale talenten op eigen kracht. Na zijn huwelijk met freule Elisabeth de Jong van Beek en Donk vestigde het echtpaar zich in Amsterdam. Door zijn uitgesproken literaire aspiraties legde Diepenbrock zich vrijwel uitsluitend toe tot het componeren van vocale werken en toneelmuziek. Begin 1917 werd hij door de leerlingen van het Amsterdams gymnasium (nu het Barleaus Gymnasium) benaderd om de muziek te schrijven bij een uitvoering van *De*

Vogels van Aristophanes. Aanvankelijk weigerde hij zijn medewerking; midden in de Eerste Wereldoorlog stond zijn hoofd niet naar componeren, en zijn huwelijk bevond zich in een ernstige crisis. Maar iets moet hem sympathiek in het verzoek zijn voorgekomen, want al in de

Alphons Diepenbrock

vroege zomer van dat jaar begon hij aan de eerste schetsen. Hij trok zich terug in zijn zomerhuisje te Laren, waar hij naar eigen zeggen iedere ochtend gewekt werd door het scharrelen, tsjilpen en kwinkeleren van de vogels. Van de toneelmuziek is de ouverture het meest substantiële deel, een briljant georkestreerd symfonisch gedicht. 'Mijn enige vrolijke compositie' schreef hij in een brief aan een bewonderaarster.

Dat éne vioolconcert

Op zijn dertigste schreef Max Bruch een *Vioolconcert* dat al bijna anderhalve eeuw tot het handjevol van meest gespeelde vioolconcerten behoort. In 1868 gaf Joseph Joachim de eerste uitvoering van de definitieve versie, en wanneer we bedenken dat destijds maar twee vioolconcerten internationale status hadden bereikt (Beethoven en Mendelssohn, Mozart werd nog niet serieus genomen), alle reden om apetrots te zijn. Helaas verkocht Bruch de partituur voor 250 Thaler aan een uitgever, waardoor hij de rest van zijn leven bleef mopperen op het feit dat hij er geen cent aan verdiend had en dat vioolvirtuozen zijn overige vioolconcerten links

lieten liggen. Max Bruch was een lang leven beschoren: hij werd geboren in 1838, tien jaar na het verscheiden van Ludwig van Beethoven, Carl Maria von Weber en Franz Schubert. Hij stierf in 1920, toen Igor Stravinsky triomfen vierde, Arnold Schönberg zijn twaalftoonsmethode had gelanceerd en Béla Bartók zijn beide eerste strijkkwartetten had gepubliceerd. In 1907 gaf Bruch zelf een onbarmhartig realistische samenvatting van zijn componistencarrière in een vraaggesprek met de Amerikaanse muziekjournalist Arthur Abell:

Ik componeerde altijd goede muziek, maar het was muziek die gemakkelijk verkocht'

'Over vijftig jaar zal Brahms tot de grootste componisten aller tijden behoren, terwijl ik voornamelijk zal voortleven door mijn *Vioolconcert*... Brahms was een veel groter componist dan ik, om verschillende redenen. Ten eerste was hij veel origineler. Hij ging altijd zijn eigen gang. Hij gaf niets om de reactie van publiek of critici... Ik had een vrouw en kinderen om te onderhouden en te laten studeren. Ik was genoodzaakt om geld te verdienen met mijn composities. Dus moest ik werken schrijven die plezierden en gemakkelijk te begrijpen waren. Toch verlaagde ik mezelf nooit; mijn artistieke geweten stond dat niet toe. Ik componeerde altijd goede muziek, maar het was muziek die gemakkelijk verkocht. In mijn muziek was nooit iets controversieels zoals in die van Brahms.'

Siebe Riedstra

Max Bruch

Beethoven – Vierde symfonie

Zo'n zestig jaar eerder had Ludwig van Beethoven in Wenen een pauze nodig in een echt worstelproject dat hij onder handen had: de *Vijfde symfonie*, ook wel de Noodlotssymfonie genoemd. In die pauze ontstond de *Vierde symfonie*. In deze *Vierde* klinken geen heroïek of speculaties over Beethovens haat-liefde-verhouding met Napoleon zoals in de *Derde* (Eroica). Maar ook niet het kloppen van het noodlot zoals dat sinds de uitleg van Beethovens leerling Anton Schindler in de *Vijfde* gehoord wordt. De Beethoven-exegese heeft het maar moeilijk met deze wat verwaarloosde symfonie: geen biografische aanknopingspunten of ethische waarden geven het werk een meerwaarde. De symfonie gaat alleen over zichzelf. Heel bepalend voor het karakter zijn de twee Adagio's. Het ene vormt de langzame inleiding tot het eerste deel, het andere is het zelfstandige langzame deel van de symfonie.

De Beethoven-exegese heeft het maar moeilijk met deze wat verwaarloosde symfonie

De inleiding kent niet de gebruikelijke plechtigheid zoals de majestueuze klankpoorten van sommige symfonieën van Haydn. Nee, de sfeer is mysterieus en onheilspellend. Na een heftig crescendo maakt zich plotseling een thema los waarmee het snelle tempo losbarst. Dit Allegro vivace is licht, dansant, maar soms met een ondertoon van melancholie en dreiging. Vooral de felle accenten en de mineur-neigingen van het tweede thema wekken angst en onrust.

Hierna volgt een van de meest gave langzame delen die Beethoven componeerde: dit lijkt zelfs de kern van de symfonie. Maar toch ook weer een onvermijdelijk mineur. Het scherzo, Allegro vivace, is eigenlijk een snel menuet met trio, waarin behalve allerlei flitsende ritmische vondsten een prachtig trio klinkt dat twee maal gespeeld wordt. De ongelooflijk wervelende finale heeft vele componisten verleid tot het schrijven van adembenemende orkestrale hoogstandjes, zoals Mendelssohn, Schumann en Dvořák. Ondanks het hoge metronoomcijfer van 160 voor de kwart schreef Beethoven voor: Allegro ma non troppo! En dat met de razende zestienden in de strijkers en de verraderlijk syncopen. Ook al halen enkele fermates tegen het eind volledig de snelheid uit de noten, toch zorgen de laatste zes maten voor een tomeloze afsluiting.

Clemens Romijn

Ludwig van Beethoven

KLASSIEKE PODCASTS

Een podcast beluisteren kan altijd en overal. Je hebt alleen een telefoon, tablet of laptop nodig en een goede koptelefoon.

En wat is nou fijner dan luisteren naar klassieke muziek en verhalen over klassieke muziek? Hierbij een selectie van de klassieke podcasts van AVROTROS.

Klassieke Mysteries – Voor-spelde Mozart zijn eigen dood? In de podcastserie 'Klassieke Mysteries' duiken presentator Ab Nieuwdorp en collega Rebecca van der Weijde in de vreemde en spannende verhalen rondom de dood van klassieke componisten. Voorspelde Mozart zijn eigen dood? Waarom werd Haydn postuum onthoofd? En wie vergiftigde Beethoven? Verlies je in de spannende verhalen en krijg meteen een grote dosis klassieke muziek mee.

Kalm met Klassiek – Je dagelijkse klassieke rustpunt! In de drukte, haast en hectiek van het dagelijks leven is het af en toe goed even stil te staan. Pas op de plaats, rustig ademen en tot jezelf komen. En wat past daar beter bij dan klassieke muziek? Presentator Ab Nieuwdorp kiest elke werkdag een rustig en kalmerend klassiek werk uit, waarbij je even helemaal tot jezelf kunt komen. In sommige afleveringen vertelt Ab over meditatie of mindfulness, maar vaak klinkt vooral de mooie, ontspannende muziek.

In de gloednieuwe podcast 'Rachmaninov... Aangenaam!' - onderdeel van de reeks **Ken je componisten** - neemt presentator Hans van den Boom je mee door het leven en de muziek van de Russische componist Sergej Rachmaninov. In zeven afleveringen zet Hans op een luchtige manier het volledige leven van Rachmaninov uiteen, en hoor je fragmenten uit alle 45 opusnummers van de componist. Van de serie genoten? Luister dan ook eens naar het eerste seizoen, 'Gustav Mahler... Aangenaam!'

De klassieke podcasts van AVROTROS zijn te beluisteren via NPO Radio 4, Apple Podcast, Spotify of de RSS-feed.

nporadio4.nl/podcasts

AVROTROS

Volg AVROTROS Klassiek:

avrotros.nl/klassiek

UITVOERENDEN

Otto Tausk, dirigent

- Otto Tausk studeerde viool bij Viktor Liberman en István Párkányi, en orkestdirectie bij Jurjen Hempel en Kenneth Montgomery; daarna studeerde hij verder bij de Litouwse dirigent en pedagoog Jonas Aleksa aan het conservatorium van Vilnius
- van 2007 tot 2012 was Tausk chef-dirigent van Holland Symfonia; daaraan voorafgaand was hij vier jaar lang assistent-dirigent van Valery Gergiev bij het Rotterdams Philharmonisch Orkest
- Tausk maakte zijn debuut als invaller voor Gergiev bij diens orkest van het Mariinski Theater tijdens het Gergiev Festival in 2003; en in 2004 maakte hij zijn debuut bij het Rotterdams Philharmonisch Orkest (*Vijfde symfonie* van Tsjajkovski)
- van 2013 tot 2019 was Otto Tausk chef-dirigent van het orkest en de opera van Sankt Gallen (Zwitserland)
- Tausk dirigeerde concerten in de ZaterdagMatinee-serie in het Concertgebouw in Amsterdam met onder meer de wereldpremière van een kameropera van Rudolf Escher en de laatste opera van Richard Strauss, *Des Esels Schatten*
- in Nederland dirigeerde hij alle belangrijke orkesten waaronder het Concertgebouw Orkest
- sinds 2018 is hij chef-dirigent van het Vancouver Symphony Orchestra
- in 2018 maakte Tausk zijn debuut tijdens The Proms in de Royal Albert Hall in Londen
- bij De Nationale Opera in Amsterdam verzorgde hij dit seizoen de wereldpremière van *Upload*, de nieuwste opera van Michel van der Aa
- met de voorlopers van Phion heeft Otto Tausk de afgelopen jaren diverse succesvolle concerten geleid, en sinds seizoen 2020-2021 is hij er aangesteld als chef-dirigent

Maria Milstein, viool

- dit seizoen is violiste Maria Milstein artist in residence in het AVROTROS Vrijdagconcert; ze was en is te horen in vier concerten, vorige week in een duorecital met haar zus Nathalia, vanavond als soliste in het romantische *Vioolconcert* van Max Bruch onder leiding van ere-dirigent Edo de Waart, op vrijdag 11 februari 2022 in een optreden met 'haar' Van Baerle Trio en op vrijdag 1 april 2022 in de wereldpremière van een nieuw *Vioolconcert* van Max Knigge, een vroegere medestudent aan het conservatorium van Amsterdam
- Maria Milstein (1985) werd geboren in Moskou in een familie van musici; ze studeerde aan het Amsterdams Conservatorium bij Ilya Grubert en in Londen bij David Takeno, waar ze afstudeerde met de hoogste onderscheiding
- tussen 2011 en 2014 was ze artist in residence bij de Muziek-kapel Koningin Elisabeth in de klas van Augustin Dumay
- Maria Milstein won diverse prijzen, onder meer in Lyon met het Van Baerle Trio, de Concertgebouw Vriendenkrans en de Kersjes Prijs; in 2018 ontving ze de Nederlandse Muziekprijs, de hoogste Nederlandse staatsonderscheiding voor een jonge musicus
- Maria Milstein treedt geregeld op met orkesten in Nederland en België; kamermuziek speelt ze met Elisabeth Leonskaja, Gary Hoffman, Hannes Minnaar, Philippe Graffin, Liza en Dmitri Ferschtman en Alexander Kniazev
- haar debuut-cd *Sounds of War* met pianiste Hanna Shybayeva werd in 2015 onderscheiden met een Edison
- sinds september 2014 doceert Maria Milstein aan het Amsterdams Conservatorium

Radio Filharmonisch Orkest

- het Radio Filharmonisch Orkest is opgericht in 1945 en is een onmisbare schakel in het Nederlandse muziekleven
 - het speelt naast het grote symfonische repertoire meer dan elk ander Nederlands symfonieorkest muziek van dit moment
 - het RFO speelt geregeld premières van opdrachtwerken in de omroepseries AVROTROS Vrijdagconcert en NTR ZaterdagMatinee
 - het orkest bereikt jong publiek in vernieuwende concertformats als *Pieces of Tomorrow* en *Out of the Blue*
 - vrijwel alle concerten rechtstreeks uitgezonden op NPO Radio 4
 - het RFO wordt sinds 1 september 2019 geleid door de Amerikaanse chef-dirigent Karina Canellakis, de eerste vrouwelijke chef-dirigent van een Nederlands symfonieorkest
- www.radiofilharmonischorkest.nl

VOLGENDE CONCERTEN

vrijdag 10 december 2021
TivoliVredenburg, Utrecht

Lucas & Arthur Jussen spelen Roukens

Radio Filharmonisch Orkest
Karina Canellakis dirigent
Lucas & Arthur Jussen piano

Janáček Žárlivost (Jaloezie)

Dvořák De middagheks

Roukens In Unison (concert voor 2 piano's
en orkest; opdrachtwerk NTR Zaterdag-
Matinee)

Janáček Sinfonietta

vrijdag 17 december 2021
TivoliVredenburg, Utrecht

Bachs Weihnachts- oratorium

RIAS Kammerchor
Akademie für Alte Musik
Berlin
Justin Doyle dirigent

Bach Weihnachtsoratorium
(cantates nr. 1, 2, 3 & 6)

AVROTROS
VRIJDAG
CONCERT

DÉ KLASSIEKE START VAN JE WEEKEND

► www.avrotrosvrijdagconcert.nl

 AVROTROSVrijdagconcert
 @vrijdagconcert
 vrijdagconcert.avrotros
 AVROTROSVrijdagconcert